

מבשר טוב

ס"ג

פרשת ויקהל – שבת שקלים

תשס"ג לוגאנו

מאמר

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל

ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר-צוה ה' לעשת אתם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל-העשה בו מלאכה וגו'.

פירש רש"י: "למחרת יום הכפורים, כשירד מן ההר. והוא לשון הפעיל, שאינו אוסף אנשים בידיים אלא הן נאספים ע"פ דבורו. ותרגומו ואכנש".

א

הקדמת הקושיות והדקדוקים בפרשת ויקהל ושקלים

הדקדוקים רבים, ובחלקם כבר עמדו המפרשים.

(א) צריך לדעת ביאור לשון "ויקהל" שאמר הכתוב, שמפירוש רש"י עולה שהוא ענין לשון אסיפה, שכולם נאספים ע"פ דיבורו. וצ"ב א"כ מ"ט לא נאמר לשון אסיפה להדיא, ומהו ביאור לשון "ויקהל".

(ב) "את כל עדת בני ישראל", תיבת 'עדת' אין לה שחר לכאורה, דסגי במה שיאמר את כל בני ישראל.

(ג) הנה בכאן כשאומר משה לישראל את אשר ציוה לו ה' בארבעים יום שהיה בהר, "הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן" (עי' רש"י לה, ב). ואילו שם בהר כשמצוה לו ה' למשה לומר לישראל את הדברים האלה נאמרה (לעיל פרשת תשא לא, יג) אזהרת שמירת השבת לאחר ציווי מלאכת המשכן (עי' פרש"י שם). וצ"ב למה נשתנה סדר הדברים באמירת משה לישראל מסדר ציווי ה' למשה.

(ד) "אשר ציוה ה' לעשות אותם וגו' וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון". כבר נעמדו בספרים, שמתחיל בלשון "לעשות", משמע שיש בדברים האלה עשייה בפועל, ושוב סיים במצות שביתת השבת שהיא בשב ואל תעשה וצ"ע.

(ה) בפרשת שקלים, "וידבר ה' אל משה לאמר. כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' וגו'. זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש וגו'".

צריך לדעת ענין אומרו "כי תשא את ראש", שבפשוטו הכוונה למנין בני ישראל. וצריך ביאור למה נקרא המנין בלשון 'נשיאות ראש'.

(ו) הנה פרשת ויקהל נאמרה אחר חטא העגל, כמבואר ברש"י ז"ל ר"פ דידן "למחרת יוהכ"פ, כשירד מן ההר". ומשמע שזה היה לתיקון אותו מעשה, על ידי ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וצ"ב.

ב

עבודת חכמי לב במחשבות מלאכת מחשבת שבמשכן

והנראה בעזיה"ת, כתיב (לה, לא-לה) "וימלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה, ולחשוב מחשבת לעשות וגו', בכל מלאכת מחשבת. מלא אותם חכמת לב לעשות וגו' וחושבי מחשבות". ומבואר שלא היתה מלאכת המשכן רק אומנות מעשה ידיים ויגיע כפיים, אלא מלאה רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת. והכתוב חוזר ומדגיש על עושי המלאכה שהיו צריכים להיות "חושבי מחשבות", וכל מלאכתם מלאכת מחשבת.

שוב הראוני בשפת אמת קצת ע"ד זו, וזל"ק (ויקהל שנת תרמ"ג): "בביאור ד' הזוה"ק בפ' וכל חכם לב כו' יבואו ויעשו. דאית פולחנא דעובדא ופולחנא דרוחא וכו'. וביאר שם "כי בוודאי לא הי' חכמת עושי המשכן באומנות ידיים בלבד, כדכתיב כמה פעמים חכמי לב. ועיקר הי' הפנימיות, כמ"ש לחשוב מחשבות לעשות, להעלות המעשה להמחשבה וכו'" עכל"ק עיי"ש.

וידוע שהיו צדיקים קדושי עליון כאשר היו משתמשים באיזה כלי, היו מרגישים ויודעים כל המחשבות שחישב האומן בעת שיצר אותו הכלי, עד שלפעמים לא היו יכולים להשתמש באותו הכלי, אם לא היו מחשבות האומן בעת עשיית הכלי מחשבות טהורות וקדושות.

וכידוע ראשית התקרבותו של הרה"ק רצ"ה מרימנוב לרבו זצוקללה"ה היה במקרה שלא הי' המשמש שהי' מכין המטה לנוח אחר המקוה, והכין הרה"ק רצ"ה לרבו בהיותו בחור, והרגיש הרה"ק רמ"מ מרימנוב זצוקללה"ה, ומאז הוא הכין מטתו ונתקרב לרבו עד מדריגות המופלאות שהשיג.

וכן זקני המהרש"ל מלענטשנע זצוקללה"ה לא הי' נותן להשתמש בכליו וכו' והוא מטעם הנ"ל שמחשבות המח הם מעשים. ובודאי ק"ו כוונות ומחשבות האומנים בעשיית כלים וכדומה.

כי אכן אין אותם המחשבות פורחות באויר, אלא נכנסים וחודרים לתוכי הכלי והחפץ שמייצר האדם. כי גם בכלי הדומם יש פנימיות, וניצוץ אלקי המחיה ומהוה אותו להחזיקו בקיומו בזה העולם כידוע. ועל ידי מחשבות טובות וקדושות, מחדיר חיות דקדושה בניצוץ אלקי זה שבאותו הכלי, עד שהצדיק שלבו חי בקרבו תמיד בהארת נשמתו הגדולה, ירגיש מיד באותה קדושה המפעפת בזה הכלי.

על אחת כמה וכמה כאשר עסקו כל אותם חכמי לב בבנינו של משכן, לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ומקום להשרות שכינתו יתברך. הלא ברור הדבר שמחשבות העושים במלאכה יהיו מאד לעיכובא בו, כי השי"ת היודע מחשבות כל לב, והכל גלוי וידוע לפניו והנסתר כגלוי אצלו. ולפיכך באה המצוה ליחידי סגולה היודעים לייחד יחודים נשגבים ורזין עילאין בעת העשייה. ובזה נתמלא המשכן רוח אלקים, ובחיות דקדושה פנימית.

ושוב בעזיה"ת מצאתי בסה"ק תפא"ש ע"ד דומה מאד בפ' תרומה ד"ה ויקחו לי זל"ק: "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וגו', ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו. פרש"י וכן תעשו לדורות. והקשו בתו' (סנהדרין יח, ב) הלא לא הי' שוה מזבח שעשה משה למזבח שעשה שלמה. וכן הקשה הרמב"ן ז"ל ועיין באו"ח וקדושת לוי ע"ש. והנ"ל ברמז הכתובים האלה בלי שנאריך בדקדוקי ונקדים עוד מאמה"כ בפ' כי תשא (שמות לא, ב). ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי וגו'. (שם ג) ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת וגו' לחשוב מחשבות לעשות בזהב וגו' ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר צויתך. והנה אצל בצלאל אמה"כ (שם ד) לחשוב מחשבות לעשות יתואר המלאכה בלשון מחשבה ואצל שאר חכמים העושים לא כתיב רק (שם ו) ועשו את כל אשר צויתך.

וכן בפ' ויקהל אצל המעשה כתיב ג"כ (שם לה, ל) ראו קרא ה' בשם בצלאל וגו' (שם לא) וימלא אותו רוח אלהים וגו' (שם לב) לחשוב מחשבות לעשות. הנה כמו כן יתואר הכ' אצלו המלאכה בלשון מחשבה לחשוב מחשבות לעשות. ואצל שאר החכמים כתיב רק לשון עשי' לחוד דוקא כמ"ש (שם לה) מלא אותם חכמת לב לעשות. (שם לו, א) וכל איש אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה לדעת לעשות וכיוצא בזה לא הוזכר אצלם הלשון מחשבה רק עשי' בכל מקום. וצריך להבין ענין זה למה אצל בצלאל יתואר המלאכה בלשון מחשבה ואצל שאר החכמים העושים רק בלשון עשי' לבד הלא הם ג"כ היו צריכין כוונת הלב במעשה המשכן כנ"ל. אכן לבאר זה. הנה צריך לדעת כי העולם נברא בבחי' מחשבה דבור ומעשה כמו שמבואר זה בכתובים בבחי' דבור כתיב (תהלים לג, ו) בדבר ה' שמים נעשו וכן כל ויאמר האמור במעשה בראשית.

ובבחי' מעשה ג"כ כתיב (בראשית ב, ד) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים וכן (שם א, טז) ויעש אלהים האמור כ"פ במע"ב ובבחינת מחשבה הנה אמרו חז"ל כי (ר"ה לב, א) בראשית נמי מאמר הוא ובראשית הוא בחי' מחשבה כנודע וכמבו' בז"ח פ' תשא וז"ל שם. וכד סליק במחשבה עלאה למברי עלמא עלאה ועלמא תתאה כלא הוה ברגעה חדא הה"ד (ישעיה מח, יג) יעמדו יחדיו וגו' ע"ש וכן הוא מבו' בזוה"ק בכ"מ. והנה בהיות כי בריאת עולם הי' בשלש בחי' האלו במחשבה דבור ומעשה הנה שוב ג"כ הצדיקים המקיימין את העולם הם מקיימין אותה ג"כ בשלש בחי' הללו כנ"ל במחשבה דבור ומעשה. ושלשה אלה הם בהתורה לקיימה במחשבה דבור ומעשה. והוא כן מבואר בזוה"ק קב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא אשתכח דעובדא וקיומא דכל עלמא אורייתא איהי כנ"ל ע"ש בפ' (תרומה קסא, ב) והלא זה מבואר כי קיום התורה הוא ע"י ג' בחי' הללו כמבו' בסה"ק.

אמנם כן הנה בשלש בחי' האלו יש הפרש ומעלה בין הצדיקים המקיימין את העולם יש בחי' צדיק הגדול והקדוש במחשבה. אשר גם במחשבתו לבד יכול להמשיך השפעות טובות לקיום העולם וכמבו' בזו"ח הנ"ל ובר נש לתתא אית לי' מחשבה סתימא כנ"ל. ויהבה לי' לבר נש למחשב מילין דאורייתא מילין דמצוה בגין דהווא מחשבה עלאה נגדי מבויעין דילי' כנ"ל ועל דא מאן דחשיב למעבד מצוה כאלו עשאה בגין דגרים למיתי ספיקא דברכאין להווא מצוה מהווא מחשבה וכאלו עשאה כו' ע"ש בלשון הז"ח הנ"ל. ויש צדיק אשר ע"י דבור לבד בתורה ותפלה הוא ממשיך השפעות טובות לקיום העולם. וזה הוא מבואר בכ"מ בכתובים ובדרז"ל כנודע לכל מעיין. ויש צדיק אשר צריך לקיים התורה והמצוות בפועל ומעשה ממש ובהווא מקיים העולם בזכות המעש"ט שלו שממשיך שפע וקיום מעולמות העליונים לעוה"ז לקיימה בכ"ט והנה כבר נודע בזוה"ק ובסה"ק כי תבנית המשכן וכליו הוא דוגמת העולם כולו ותכונותיו. לכך הנה בבנין המשכן היו ג"כ שלש בחינות הנ"ל מחשבה דבור ומעשה כמו בבריאת העולם. וע"י שלשה מעלות הצדיקים זה למעלה מזה כנ"ל. יש ע"י מחשבה.

ויש מהם ע"י דבור. ויש ע"י מעשה ופועל ממש כנ"ל. והנה משרע"ה הוא הי' הראש וראשון בקיום העולם כולו ע"י מחשבה לבד בגודל קדושתו בתורה וכן בבנין המשכן דוגמת בנין העולם במחשבתו הקדושה לבד הי' די להתקיים ואחריו הי' בצלאל ג"כ עלה במחשבה בחכמה ובתבונה ובדעת בג' בחי' חב"ד במחשבתו היה פועל כל מעשה המשכן וקיום העולם כולו והוא שאמרו חז"ל (ברכות נה, א) יודע הי' בצלאל לצרף האותיות שבהם נבראו השמים וארץ. ולכך אצל בצלאל כתיב רק לחשוב מחשבות לעשות. כי הוא במחשבתו פעל לעשות ולקיים המשכן וכל העולם. ומחשבתו שלו הי' חשוב כמו מעשה זולתו. אבל שאר החכמים העושים במלאכת המשכן הם היו נמוכים ממנו במדריגה ולכך הם היו צריכין באמת למעשה ופועל בבנין ממש. ולכך כתיב אצלם רק לשון עשי' בכ"מ כנ"ל. האמנם כי בחי' צדיק הגדול והקדוש במחשבה הנ"ל שבארנו הנה אמנם הוא הפועל והגורם להמעשה של שאר העם להתקיים בקדושה על ידו כי סוף המעשה הוא מקושר בהמחשבה תחלה וכאשר הצדיק יכונן ויתעלה בהמחשבה מעלה מעלה הנה הוא מעלה המעש"ט של ישראל לרצון לפני ה' ית"ש.

וזה שהי' במלאכת המשכן כתיב לחשוב מחשבות לעשות כי המחשבה של משרע"ה ובצלאל אחריו הוא הגרם לעשות כלומר שתכונן מעשה שאר העם העושים במעשה ומלאכה בפועל ממש. וזש"נ (שמות לט, מג) וירא משה את המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' פי' וירא בחי' הראי' הוא מחשבה כמו (קהלת א, טז) ולבו ראה חכמה הרבה וכאשר התכונן משה במחשבה על המלאכה הנה ע"י עשו אותה כאשר צוה ה' (שמות לט, מג, וברש"י) ויהי נועם ה' עליהם לרצון לפניו ית"ש. כי ע"י המחשבה שלו ניתקן המעשה שלהם והנה עשו אותה כתקנה כנ"ל. וז"א ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו' ר"ל הרצון הנעלה מהצדיק הלא שיתעלה ויתרומם בהמחשב' ע"ד הנ"ל. וזהו מאת כל איש אשר ידבנו לבו היינו מהאיש הצדיק כזה אשר ידבנו לבו לעלות במחשבת הלב לבד לפני הקב"ה הוא הנרצה לפני ה' ית"ש וממנו תקחו את תרומתי כי הוא חביב מכל

כמו משרע"ה והוא איננו צריך למעשה. אבל (שם כה, ג) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם היינו משאר העם הפחותים במדרגה מהם תקחו זהב וכסף לעשות משכן בפועל ומעשה ממש וכו" עכ"ל ע"ש.

ולפי דברינו נראה לבאר ע"פ דרכו, דמחשבות מרע"ה ובצלאל שהיו גדולים מאד בכח המעשה פעלו דנכנסו מחשבות בני"ה הנשגבים לשם שמים בעשיית המשכן.

עוד כ' בסה"ק שם בד"ה א"י, וזל"ק: "א"י ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו. ופרש"י וכן תעשו לדורות. והקשה הרמב"ן ז"ל הא בכלי בית עולמים לא מצינו שהי' דוגמת המשכן וכליו. אך הנה כבר בארנו ענין המשכן וכליו היו מנדבת בני"ה ורצונות הטובים שלהם כמ"ש (שמות כה, ב) מכל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. לכן לפי נדבת הלב והרצון של בני"ה כאו"א לפי מדריגתו זכה ג"כ להיות חלקו לפי ערכו מי שהי' נדבתו יותר ברצון טוב נעשה ממנו דברים המקודשים יותר כגון ארון וכפרת וכדומה. ומי שלא זכה להיות נדבתו ברצון הנכון הי' נעשה ממנו שאר הכלים והחצר. ויש מהם שהי' בא לבחי' מותרות כמ"ש להן (שם לו, ז) והמלאכה היתה דים לעשות אותה והותר. והעיקר בזה מפני כי המשכן הי' נעשה מהרצונות של אדם והוא דבר מסור ללב. וכן יהי' לעתיד כמ"ש (ישעיה נו, ז) והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי ודרשו רז"ל (ברכות ז, א) תפלתם לא נאמר אלא תפלתי. הפי' בזה אם האדם משים כל מגמתו עבור כבוד הבורא ב"ה אז נעשה ונגמר ע"י רצונו הטוב חלקו בבהמ"ק לע"ל. וז"ש (בתפילת שמו"ע) והשב את העבודה לדביר ביתך שיהי' הדיבור של התפלה רק עבור ביתך לכבוד הש"י וכו" עכ"ל.

הרי כ' דברים מופלאים שהמשכן נבנה מנדבות לבם להקמת המשכן, וכן גם עתה נבנה ביהמ"ק דלעת"ל ע"י השתוקקות ושאיפת בני"ה לעבודת השי"ת. והשי"ת יזכנו לזה שיתן חלקנו בביהמ"ק.

*

ונחזור להמכוון של נתיב דרכנו דמתוך עבודה פנימית ביותר במלאכת מחשבת של החכמי לב, נכנסה חיות במשכן וכליו ולא היו כשאר דבר דומם שאין בו רוח חיים. וכדמצינו במסכת יומא (דף כא ע"ב, ודף לט ע"ב): "אמר רב זוטרא בר טוביה, למה נקרא שמו יער, דכתיב (מלכים א י) בית יער הלבנון. לומר לך מה יער מלבלב אף בית המקדש מלבלב. דאמר רב הושעיא, בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב, והיו מוציאים פירות בזמניהן, וכיון שהרוח מנשבת בהן היו נושרין פירותיהן, שנאמר (תהלים עב) ירעש כלבנון פריו, ומהן היתה פרנסה לכהונה. וכיון שנכנסו עובדי כוכבים להיכל יבשו, שנאמר (נחום א) ופרח לבנון אומלל, ועתיד הקב"ה להחזירה לנו, שנאמר (ישעיה לה) פרוח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה" ע"כ.

והרי, ד"בית המקדש מלבלב" ואינו כשאר בתים ואבנים העומדים דומם על פני השדה, אלא יש בו חיות. וכענין מיני המגדים של זהב שנטע בו שלמה המוציאים פירות בזמניהם וכהנים מתפרנסים מהם (עי' מהרש"א חידושי אגדות שם). והיינו משום שהיתה כל העבודה מיסודה "פלחנא דרוחא" מלאה חכמה בינה דעה והשכל, ומילאו כל המשכן והכלים ברוח אלקים.

והדברים ק"ו, ומה אם בחצר ביהמ"ק נתעלו דומם לבחינת צומח, במקדש וכליו המקודשים מאד בודאי נתעלו דומם לבחינת חי. דהיינו חיות מיוחדת ונעלה של קדושה שכל העוסק והנוגע בהם יקדש (ויקרא ו, יא. שמות ל, כט). ולכן הי' בביהמ"ק כו' קרבנות מכפרים דיחוד חטא הוא מיתה חלקית בהרגשות אדם כמת שאינו מרגיש ויסוד משכן וביהמ"ק הוא חיות דקדושה ונותנת חיים לכל העוסקים, בחינת עץ חיים למחזיקים בה.

ובגמ' יומא (דף כא ע"א) "אמר ר' לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המדה. ואמר רבנאי אמר שמואל כרובים בנס היו עומדין" ע"כ. הרי שהיו דברים בביהמ"ק שלא תפסו מקום כלל. והיינו משום שהיו רוחניים לגמרו בלי מציאות מציאותית, ודבר רוחני אינו תופס מקום ודוק. ולפי בחינת קדושתם כן היה בחינת רוחניותם המעלה וחיותם הקדושה ואכמ"ל יותר.

ומצינו כעין ענין זה לעתיד לבוא שיהיה חיות ונפש חיה אף בדומם וצומח. כדאי' במדרש תהילים (מזמור עג): "אמר רבי סימון בשם רבי שמעון חסידא, בעולם הזה אדם הולך ללקוט תאנים בשבת אין התאנה אומרת כלום, אבל לעתיד לבוא אם אדם הולך ללקוט תאנה בשבת היא צווחת ואומרת שבת היום. בעולם הזה אדם הולך

לשמש עם אשתו והיא נדה אין מי מעכב בידו, אבל לעתיד לבוא אם רצה לעשות האבן זועקת ואומרת ממקום מושבה, נדה היא, שנאמר (חבקוק ב, יא) כי אבן מקיר תזעק" ע"כ.

והיינו שמרוב שפעת אלקות וחיות דקדושה שתהיה שופעת ומתפשטת בעולם, תחדור אף במציאות הבריאה שיכירו בה אלקותו ית' הנמצאת בתוככי כל נברא ונברא, ועד שהתאנה עצמה תהיה כולה זועקת ואומרת "שבת היום!". ואפילו האבן הדומם מקיר תזעק, ולא תניח האדם לעבור העבירה, שכן תרגיש היא בדבר ויפריע בעדה, שאז תתגלה אלקותו בכל הבריאה כולה, ולא יוכל שום נברא בעולם לראות או לעשות היפך רצונו ב"ה.

כיוצא בדבר היה בבית המקדש כעין בחינה דלעתיד לבוא, שהיה שם שפעת אלקות מתפשטת במדה גדולה וגדושה, עד שהכניס חיות אלקית אף בדומם שבמקדש.

וכענין דמצינו בכרובים שהיו רואים בהם חיות כפשוטו ממש, שהיתה צורת עמידתם משתנית, כדאיתא במסכת בבא בתרא (דף צט ע"א): "כיצד הן עומדין, רבי יוחנן ור' אלעזר, חד אמר פניהם איש אל אחיו, וחד אמר פניהם לבית. ולמ"ד פניהם איש אל אחיו הא כתיב ופניהם לבית, לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. ולמ"ד ופניהם לבית הא כתיב ופניהם איש אל אחיו, דמצדדי אצדודי".

ופירש שם הרשב"ם: "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה, סימן שהקב"ה אוהב את ישראל. ומתחלה כך נעשו פנים אל פנים כדי שתשרה שכונה בישראל וישראל יעשו רצונו של מקום, וכשאינן עושין הופכין פניהם לבית על ידי נס" עכ"ל. וכדאמרין ביומא (דף נד ע"א), "בשעה שהיו ישראל עולין לרגל, מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה" ע"כ. והוא כמו שנתבאר, שהיו חיות דקדושה בלי מציאות גשמית כלל.

והרי שהיו רואים בהם בכרובים אף בעיני בשר שיש בהם חיות, וכל עמידתם מיסודה היתה בנס כדאי' ביומא (דף כא ע"א) "כרובים בנס היו עומדין". וכמו"כ הייתה החיות שופעת בכל המקדש והכלים כולם.

ובכדי להחדיר שפעת חיות דקדושה במידת תוקף שכזו עד שתכנס חיות ותנועה אף בדומם, - לזאת נצרכו עושי המלאכה מלכתחילה בעת עשיית המשכן וכליו לרכז את מוחם במחשבות נכונות קדושות וטהורות במוחין עילאין כל העת תמיד, ושלא ליתן חלילה אף מחשבת חוץ קטנה שבקטנה להתערב במלאכת הקודש שבזה תתפגל העבודה ותפסל.

וכמו כן נותני התרומה למלאכת המשכן, היו ג"כ צריכים לתת "לי, לשמי" (רש"י ר"פ תרומה), ומתוך מחשבות טהורות. וכך היו באים לתרום כאשר נשאם ליבם ונדבה רוחם אותם להביא תרומת ה', כלשונות הפסוקים (לה, כא).

ומתוך מחשבות קדושות וטהורות, ורגשי לב הומים בפתיחות והשתוקקות עצומה שהיתה בעת עשיית המשכן על ידי התורמים והעושים חדרה עוצם חיות הקדושה בפנימיות המשכן, וכל באי המשכן והמקדש היו מיד יכולים להרגיש בחיות דקדושה השופעת והולכת משם לכל העולם כולו. וכהשתפכות נפש נעים זמירות ישראל בספר תהלותיו (פד, ב-ו) "מה ידירות משכנותיך ה' צבא-ות. נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל א-ל חי. גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרחיה את מזבחותיך ה' צבא-ות מלכי ואלקי. אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה וגו'" עי"ש כל המזמור.

ובחינת "לבי ובשרי ירננו אל קל חי", הוא בחינת חיות דקדושה בגשמיות בשרם, וכן היה לצדיקים הקדושים מדרגה זו בכל דור כידוע. ובחינות שונות של חיות דקדושה בגופם הוא המחלק אותם לג' דרגות כמ"ש זקני בסה"ק תו"א פר' שלח ד"ה איש אחד וזל"ק "וזאת ידוע מספרים, שיש שלשה מיני צדיקים מחולקים במעלה, אחד גדול מחבירו, היינו: בחינת מחשבה דיבור ומעשה. וכמו שיש באיש פרטי בחינת מחשבה דיבור ומעשה, כמו כן בהכלל, היינו: הצדיקים מנהיגי הדור, שהם כלל ישראל - גם כן בחינת מחשבה דיבור ומעשה: יש צדיק שהוא פועל על ידי מעשיו שהוא עושה בפועל, ועוסק תמיד בתורה ובתפלה ובסיגופי הגוף, ועל ידי זה האנשים שהמה תחת כנפיו, ורואים מעשיו הטובים, עושים המה גם כן כמותו. ויש צדיק שהוא בחינת דיבור, שאומר

להם דברי תורה ומוסר, ומורה להם את הדרך ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשון, ועל ידי זה הם סרים מדרכם הרעה. ויש צדיק אשר הוא במעלה העליונה בחינת מחשבה, היינו: אפילו כשרואה את האדם רק בהבטה בעלמא, גם כן נהפך האיש מסורו הרע. וכמו שאמרו על הרב רבי אלימלך זכר צדיק לברכה: כשהיה מביט על איש שבא אליו, נהפך האיש תיכף לאיש אחר" עכל"ק. (עי"ש עוד דף ריא). הרי דאיכא ג' אופנים איך שמשפיעים.

וכן כ' בסה"ק תפארת שלמה פר' תרומה ד"ה ויקחו לי וכו' ועשו לי וכו', וזל"ק (בתוה"ד): "הנה בהיות כי בריאת עולם הי' בשלש בחי' האלו במחשבה דבור ומעשה, הנה שוב ג"כ הצדיקים המקיימין את העולם הם מקיימין אותה ג"כ בשלש בחי' הללו כנ"ל במחשבה דבור ומעשה. ושלשה אלה הם בהתורה לקיימה במחשבה דבור ומעשה. והוא כן מבואר בזוה"ק קב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא אשתכח דעובדא וקיומא דכל עלמא אורייתא איהי כנ"ל ע"ש בפ' (תרומה קסא, ב) והלא זה מבואר כי קיום התורה הוא ע"י ג' בחי' הללו כמב' בסה"ק. אמנם כן הנה בשלש בחי' האלו יש הפרש ומעלה בין הצדיקים המקיימין את העולם יש בחי' צדיק הגדול והקדוש במחשבה. אשר גם במחשבתו לבד יכול להמשיך השפעות טובות לקיום העולם וכמב' בזו"ח הנ"ל ובר נש לתתא אית לי' מחשבה סתימא כנ"ל. ויהבה לי' לבר נש למחשב מילין דאורייתא מילין דמצוה בגין דההוא מחשבה עלאה נגדי מבויעין דילי' כנ"ל ועל דא מאן דחשיב למעבד מצוה כאלו עשאה בגין דגרים למיתי ספיקא דברכאין לההוא מצוה מההוא מחשבה וכאלו עשאה כו' ע"ש בלשון הז"ח הנ"ל. ויש צדיק אשר ע"י דבור לבד בתורה ותפלה הוא ממשיך השפעות טובות לקיום העולם. וזה הוא מבואר בכ"מ בכתובים ובדרז"ל כנודע לכל מעיין. ויש צדיק אשר צריך לקיים התורה והמצוות בפועל ומעשה ממש וזוה הוא מקיים העולם בזכות המעש"ט שלו שממשיך שפע וקיום מעולמות העליונים לעוה"ז לקיימה בכ"ט והנה כבר נודע בזוה"ק ובסה"ק כי תבנית המשכן וכליו הוא דוגמת העולם כולו ותכונותיו. לכך הנה בבנין המשכן היו ג"כ שלש בחינות הנ"ל מחשבה דבור ומעשה כמו בבריאת העולם. וע"י שלשה מעלות הצדיקים זה למעלה מזה כנ"ל. יש ע"י מחשבה. ויש מהם ע"י דבור. ויש ע"י מעשה ופועל ממש כנ"ל וכו'" עכל"ק. הרי שישנם צדיקים שמשפיעים במחשבה בלבד בלא דיבור כמו שנתבאר לעיל.

ג

עיקר כח השפעת המחשבה ע"י הש"ק

והנה כח זה של השפעת חיות בפועל ממש במחשבות בלבד, יסודו הוא מהשפעת שבת קודש, בהיות עצם מציאות השבת "שבת שבתון" שביתה והעדר עשיה, רק היא יומא דנשמתא, שבמחשבות טהורות ורגשי קדושה נכונים, פועלים ומשפיעים בשבת ללא שום עשיה, ממש באותה מדת ההשפעה הנעשית בחול על ידי מעשה המצוות בפועל, דשב ואל תעשה גופא דשבת מצוה הוא כקום ועשה דחול. והיינו "וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה", השבת שבתון עצמו כשנעשה בכוונה ומחשבה נכונה לשם ה', הוא עצמו יהיה לכם קודש משפיע ומחדיר חיות דקדושה בלב איש ישראל כהשפעת המצוה הנעשית בגופו בקום ועשה ודו"ק.

ומהאי טעמא הקדים להם משה לישראל מצות השבת לפני ציווי תרומת המשכן ומלאכתו (אות א, קושיא ג), בכדי לייסד בהם מתחילה כח רוחני זה, הנשפע מכח השבת שיכולים המחשבות להשפיע חיות דקדושה בפועל ממש, שזה כח החכמי לב בעבודת המשכן שצריכה להיות להשראת השכינה מלאה ברוח אלקים חיה ופועמת בלבו של משכן כאמור.

ואמנם לפני שחטאו בעגל היה בחינה עולם התיקון ויום שכולו שבת, והיו יכולים לבוא לבחינת השבת האמורה אף בששת ימים שהיו כל הששת ימים בכח ובחינת השבת, ורק אחר שחטאו נצטמצם זה הכח בשבת קודש בלבד. ולפיכך בתחילה כשציוה ה' למשה בהיותו בהר שהיה עוד לפני שחטאו בעגל שפיר היה יכול להקדים לו ציווי מלאכת המשכן לפני מצות השבת, שכן אף ללא השבת היה בידם כח זה של השפעת החיות בפועל ע"י מחשבות הלב. ורק אח"כ הוסיף לו מצות השבת ללמד שאין מלאכת המשכן דוחה שבת. אבל כשציוה משה הדברים לישראל שזה כבר היה אחר שחטאו בעגל וכדפרש"י (ר"פ דידן) שזה היה למחרת יוהכ"פ, שוב הוכרח להקדים להם תחילה את מצוות השבת בכדי לייסד בהם כח זה של השבת, ושיוכלו בהשפעתה לבוא למלאכת המשכן בצורה הנכונה הצריכה דביקות עצומה במחשבת לב טהורה ונשגבה, שתשפיע שפעת החיות בפועל.

ענין מחצה"ש הרמת קרן כאו"א מישראל בחלקו שבתורה וחיבור כל ישראל יחדיו

ובנתיב הדברים נבוא אל הביאור בלשון הכתוב בפר' שקלים "כי תשא את ראש בני ישראל" (קושיא ה).

ונקדים מאמר הגמרא בבבא בתרא (דף י ע"ב) "אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע במה תרום קרן ישראל, אמר לו בכי תשא". נראה מזה שלא היתה תכלית תרומת מחצה"ש לצורך תרומת הממון בלבד, או לצורך המנין והמספר של כלל ישראל. אלא היתה בזה הרמת קרן ישראל בכלליות ובפרטיות שכל אחד ואחד מישראל על ידי תרומת המחצה"ש השפיע עליו משה רבינו ע"ה נשיאות ראש והתרוממות גדולה.

וענין נשיאות ראש והרמת קרן ישראל הוצרך לתנאי יסודי בהשפעת התרמת השקלים לצורך המשכן, ובודאי ה"ה שהוצרכו לבחינה זו בכל תרומות לבנין המשכן וביהמ"ק, והדברים צריכים ביאור.

ויתבאר ענין נשיאות ראש הלזו, ביסוד ד"ק המפורסמים של זקני הקדוש זצללה"ה בתולדות אדם קדישא (פרשת אחרי), וזל"ק: "וזהו פירוש המשנה (סנהדרין פ"י מ"א), כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמך כולם צדיקים וגו'. וקשה היה לו לומר בעולם הבא. אך הנה, כל אדם הנברא בעולם, יש לו לתקן מדה אחרת, כי לכך נברא. כמאמר הכתוב (תהלים עח, ס) "אהל שכן באדם". כי כל איש הישראלי צריך לעשות עצמו כלי להשראת השכינה. ומאדם הראשון עד ימות המשיח, יש לכל איש ישראל לתקן מדה אחרת. כי יש שישים ריבוא אותיות להתורה, וכנגדם יש שישים ריבוא נשמות ישראל, (עי' זו"ח שה"ש עד:). וכל נשמה יש לה אחיזה באות שבתורה, (עי' חסד לאברהם אזולאי, מעין שני, עה"ק נה' יח). ומה הוא הענין שישים, כי כל אחד מהמידות נכלל משה מידות, כמו גבורה שבחסד, תפארת שבחסד וכו', כמו שכתוב (שמות כא, ב) 'שש שנים יעבוד', (עי' דברי אמת ויצא, לג.), דהיינו: אם אדם מתקן המידות, שכל אחד כלול משה, כנ"ל, אז הוא עובד ה'שנים', לשון (ישעי' א יח): "אם יהיו חטאיכם כשנים", ומהפך האדם בחינת דין לרחמים".

"וזה כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, דהיינו, כל איש ישראל יש לו חלק ומידה שצריך לעבוד אותה, כנ"ל, לבוא על ידי זה לעולם הבא. וזה אי אפשר, כי אם על ידי יגיעה רבה. כדמיון האבן טובה המונחת בעומק העפר, שאין אדם יכול להשיגו, כי אם על ידי יגיעה רבה. וכדמיון האבן הטוב, אף על פי שהוא מלוכלך על פניו, ובעצם הוא אבן טוב - כך בכל איש ישראל, בעצם הוא גנוז וטמיר בקרבו המדה טובה הנמשכת לו מנשמתו האחוזה באות התורה, אולם אין יכול לעורר אותה, כי אם על ידי יגיעה רבה. וזהו ועמך כולם צדיקים (במשנה שם), כי כל אחד גנוז וטמיר אצלו המדה שלו, רק עונותיו מבדילים, כמאמר הכתוב (ישעי' נט, ב) 'עונותיכם היו מבדילים' וכו'" עכ"ל"ק הצח.

הרי שיש לכאו"א עבודה מסוימת וא"א להגיע אליה וגם לעשותה רק ביגיעה רבה, כדמיון עשיית האבן הטובה לטוהר ושיזרח ודוק"ה בד"ק העמוקים שהם יסוד בקיום התוה"מ של בני".

וזאת ידוע מהיהודי הק' זצללה"ה שאם רוצה האדם לדעת איזה מדה המיוחדת לו שבעבורה בא לעולם, אזי יבדוק ויתבונן באיזו מדה הייצר מתגבר עליו בעיקר, ולאיזה דבר תאוותו נמשכת ביותר, שבו עיקר נסיונותיו מכשוליו והצלחותיו, שם טמונה וגנוזה המרגלית שלו הפרטית, וחלקו המיוחד שבתורה שיביאו לעוה"ב, ובלעדיו לא יוכל להגיע אל תיקונו בשלמות ויצטרך לחזור בגלגול לזה העולם עד שיתקן מדתו.

ובמדה זו צריכה להיות עיקר עבודתו לשבר הייצר להכניעו ולהתגבר בה ב"גיעה רבה" - שא"א בלעדיה להגיע לזה כד"ק של התו"א. ואז כשזוכה לשבר עיקר קליפתו הקשה הפרטית והאישית, ומנקה ומזכך כל הלכלוך והזוהמא המכסים את האבן הטובה הטמונה בו, אז מתנוצצת המרגלית וזורחת, ומאיר חלקו המיוחד שבתורה, שאין לשום איש ישראל בלעדיו, שכולם צריכים לו בחלק זה.

וכן הוא בידיעת חלקו בשמירת הלאו המיוחד והתאוה שמתגבר היצה"ר במיוחד להכשילו. וכן ישנו בכל זמן מצוה מיוחדת כמ"ש בסה"ק נוע"א פר' נח, וזל"ק: "דהנה בכל דור ודור יש שורש לתקן מצוה מיוחדת יותר משאר מצות למשל בדור הזה יש שורש לתקן מצות ציצית יותר משאר מצות, וכדומה בכל דור יש שורש להחזיק במצוה מיוחדת יותר משאר מצות" עכ"ל"ק.

ובזה נבוא אל המכוון בפרשת שקלים, ששאל משה במה תרום קרן ישראל, ובאה התשובה בכי תשא את ראש. כי ע"י תרומת המחצה"ש של כאו"א מישראל, שתרום בתמצית לשד ליבו נתגלה בה מהותו הפרטית הפנימית וחלקו המיוחד השייך לו ממעמד הר סיני, להטיבו ולרוממו שיגיע לתיקונו ע"י המחצה"ש. והיינו שקורא הכתוב למנין בני ישראל בלשון "נשיאות ראש" כי בה נושא את ראשו הפרטי המיוחד של כל אחד ואחד בהתרוממות עצומה, על ידי שמגלה כל אחד חלקו הפנימי המיוחד רק לו שקיבלו בהר סיני.

ואיתא בספרי הרה"ק הרבי ר' צדור הכהן צוקללה"ה, בביאור מאמרם ז"ל כל ישראל מלכים הם, שהכוונה היא לאותו חלקו הפרטי שבעבורו בא לעולם, שבחלק זה מלך הוא לישראל, והכל צריכים להגיע אליו להשלמתם חלק זה.

וכענין שאמרו (מגילה דף טז ע"ב) "תעלא בעידניה סגי ליה", כי יש שמושלים תמיד כענין הארי והנמר וכו', אבל השועל מולך רק בעידניה. כן בענין המלכות של איש ישראל על עצמו, אצל הצדיקים הם תמיד בממשלה ומלכות כהארי. ולרוב העולם יש זמנים מיוחדים שמסוגל יותר אל המלכות.

והיינו שציוה השי"ת למשה להרים קרן ראש ישראל בכי תשא, דהיינו שיעלה ויגביה כל ראש בישראל לפי ענין מלכותו הפרטית, ויגלה את חלקו המיוחד של כל אחד, השייך לו בשרש נשמתו, שבו מלך הוא בישראל, שיהיה תעלא בעידניה.

ועל ידי זה יבוא לבנין המשכן, כאשר כל ישראל נתרוממו ונתעלו, וגילה כל אחד ואחד חלקו המיוחד שבתורה, - בזה יוכל לגשת למלאכת הקודש לפלחנא דרוחא שצריך המשכן כמבואר לעיל, שעל ידי שגילה בכל איש מישראל הפנימיות הזורחת בעומק לבו פנימה, עי"ז יוכל כ"א להחדיר כל אורו הפנימי הלזה בבנין המשכן, ועי"ז נתמלא המשכן ברוח אלקים, כאשר כל אחד ואחד תרום חלק האלקות הפרטי שלו, ובצירוף כל חלקי הטוב של כל ישראל נמצאת שלמות הרוחניות במשכן.

ומה"ט נתן כל אחד מחצית השקל בלבד, ללמדך שאין שלמות הטוב נעשית אלא בחיבור כל חלקי ישראל כולם, וכ"א בפנ"ע אינו אלא מחצית, ובחיבור וצירוף של כל איש ישראל יחדיו נעשה השלמות.

ובזה יתפרשו מקראי קודש שלפנינו, "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", בדוקא אמר לשון "ויקהל" (קושיא א), כי ענין ה'קהילה' הוא חיבור וצירוף של כמה יחידים יחדיו, שהתאגדותם יחד לחיות חיי קהלה משותפים, חיבור ואיגוד זה נקרא "קהלה", שאינו רק אוסף של הרבה פרטים, אלא חיבור ואיגוד של כל הפרטים יחד בדבר המשותף להם ודוק. והיינו "ויקהל משה" שהקהילם וחיברם כולם יחדיו בשותפות לענין המשכן, ובזה נתחברו כל חלקי הטוב שזרח בכל או"א ונבנה המשכן בפנימיותו הנכונה לעשותו ראוי להיות להשי"ת דירה בתחתונים כאשר מאירים בו כל חלקי האלקות של כל ישראל כולם יחדיו.

והיינו נמי ביאור לשון "עדת", ולא אמר בסתם בני ישראל (קושיא ב), שהוא גם כן ענין "עדה" שמצטרפים כמה יחידים יחדיו נעשה עדה כידוע. ולא הקהיל משה את בני ישראל באסיפתם בלבד אלא הקהילם להיות עדה אחת מחוברים ושותפים יחדיו כל אחד צריך לחלקו של חברו ולתת חלקו שלו, ורק בהתאחדות כל הכוחות כולם הייתה השלמות.

וממוצא הדברים יש לבאר מ"ש כ"ק אאמו"ר זצלה"ה בחלקת יהושע פרשה זו בפסוק "והמלאכה הייתה דים והותר", שכ"א הרגיש כמיותר שחלקו שלו הוא המיותר למשכן ורק חלק חברו חשוב יותר וממנו נבנה המשכן.

וזל"ק (דף סח ע"ב טו"א): "דים והותר. ולהבין. אך עפ"י אמרי הרבי ר' אלימלך זצלה"ה על נפשי בכפי (תהלים קיט), שאף לאחר המצוה להיות בשפלות. [וזנה] דים, כמו קודם הבאה, הי' בלב נשבר אם יעלה לרצון, כך אח"כ, ג"כ נשאר להם מדת עניו ושפלות, אכ"ר" עכל"ק.

עוד שם (טור ב): "ע"י שפלות, זוכים ושכנתי בתוכם, לשארית נחלתו (מיכה ז) למשים כשיריים" עכל"ק.

והיינו, שאין השכינה שורה אלא מתוך הרגשת "והותר", שמרגיש עצמו כשיריים, שמוכרח להגיע לכל חלקי ישראל חבריו להשראת השכינה ולא שהוא המביא והגורם לזה ודו"ק.

יתן השי"ת שנזכה מהרה לביאת גואלנו גוא"צ שיבער הרע שבעולם ויגלה הטוב שבכאו"א, ומתוך התקבצות כל חלקי אלקות כולם שיתגלו ע"י עדת בני ישראל יכונן ויתגלה הבית השלישי המקווה ברוב פאר והדר בב"א.

לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו ל m0732951213@gmail.com